

Ірина Нестайко,

канд. пед. н.,
Тернопільський національний
педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

ВИДИ НАСИЛЛЯ В СІМ'Ї ТА МЕХАНІЗМИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ В ПОЛЬСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Розглянуто проблему насилля в польському суспільстві, проаналізовано види насилля, та їхні прояви, які мають місце в польських сім'ях. Розкрито суть поняття «насилля» в польських нормативних документах, виокремлено служби допомоги постраждалим від насилля неповнолітнім, подано рекомендації, яких слід їм дотримуватися, наведено статистичні дані осіб, котрі зазнали насилля в сімейному середовищі, розкрито суть і значення оформлення «Синьої Карти» для постраждалих від сімейного насилля дітей.

Iryna Netaiko

TYPES OF DOMESTIC VIOLENCE AND MECHANISMS TO OVERCOME IT IN POLISH SOCIETY

The article features the issue of violence in Polish society, analyzes the types of violence and its manifestations that take place in Polish families. The notion of violence in Polish regulations is analyzed, service help to victims of violence is determined and recommendations for persons who suffered from violence are presented. The article outlines the contents and importance of design of a "Blue Card" for survivors of domestic violence, and provides the statistics of survivors of domestic violence.

Про сімейне насилля ми можемо говорити завжди тоді, коли хтось із близьких нам людей, діючи навмисно і, використовуючи при цьому свою перевагу (наприклад, силу), порушує Твої права і особисту мораль, а також спричиняє так, що Ти страждаєш і зазнаєш шкоду. Слід пам'ятати, що насилля в сім'ї – це не лише побиття і синці. Окрім фізичного знущання, ми можемо виокремити насилля психічне, сексуальне чи економічне (контроль економічного та професійного життя) [5]. До того ж, дуже часто всі ці види насилля виступають разом, наприклад, в сім'ї, де присутнє фізичне насилля, одночасно з'являється і психічне.

Виникає питання, яку ж поведінку дорослих слід вважати за насилля!?

Фізичне насилля може бути як активне, так і пасивне. Прикладом першого може бути: побиття, копання, поштуркування, ляпас, шарпання за волосся, подряпини, плювання, кидання предметами, викручування рук, зав'язування, душення, опіки (в тому числі припалювання цигарки), завдання ран, аж до вбивства. До пасивного виду насилля можна віднести таку поведінку, як: заборона або запобігання задоволенню фізіологічних потреб (наприклад, обмеження сну чи голодування), а також заборона спілкування чи можливості рухатися. Сексуальне насилля полягає у змушенні іншої особи до сексуальної активності чи певних сексуальних відносин проти її волі, в тому числі як при застосуванні фізичної сили, так і при емоційному шантажуванні. До такого роду насилля відноситься: роздягання з використанням сили, гвалтування, а також примус до сексуальних стосунків всупереч волі, відеозапис сексуальних стосунків без згоди партнера, змушування до перегляду порнографічної продукції [6]. На жаль, ця форма насилля також має місце у польському суспільстві, хоча застосовується відносно рідко. Про це свідчать соціологічні опитування. Але, як стверджують психологи, ці дані не є достовірними, оскільки темою табу була і надалі залишається, принаймні, подружнє гвалтування. Слід пам'ятати, що такий вид насилля є також злочином і немає виправдання особі, яка його вчинила. Пояснення, що подружнє співжиття є подружнім обов'язком, не дає партнерові права виконувати його в будь-який спосіб, чи то із використанням фізичної сили, шантажу чи погроз [4].

Наскільки фізичне насилля чи сексуальне залишає часто якісь докази, які можуть бути використані, наприклад, як докази проти кривдника, настільки застосування психічного насилля дуже важко довести. В той же час наслідки від нього бувають, нерідко, набагато болочішими і залишають психічні травми на багато років, хоча здаються непомітними на перший погляд. До такого виду насилля та його проявів належить: висміювання, погрози, вербальна деградація (осуд, приниження та ін.), обвинувачення, критика, маніпулювання почуттям провини, переконання в психічній хворобі, навіювання власних думок, суспільна ізоляція (контроль і обмеження контактувань з іншими особами, н-д, знайомими, друзями чи родиною), використання дітей для контролювання партнера (н-д, погрози щодо позбавлення батьківських прав), заборони покидати дім, викликати страх, щоб позбавляти жертву почуття безпеки та контролю над власним життям [6]. До психічного насилля відноситься інколи й економічне насилля. Воно полягає у контролюванні фінансів, н-д, відбирання зароблених коштів, контроль витрат, виділення занадто малих фінансових засобів на необхідні витрати, заборона працювати, нищення особистих речей, відмова у грошах «на дім», приховування інформації про фінансовий стан сім'ї та ін. [6].

Підсумовуючи вищесказане, можна дійти висновку, що насилля в сім'ї – це свідомо діяльність (з використанням сили), спрямована проти члена родини, яка порушує права і предмети особистого користування, наслідком якої є страждання і травми. У таких відносинах одна зі сторін має перевагу над іншою. Жертва, зазвичай, є слабшою, а кривдник – сильнішим. Згідно зі статтею 207 §1 Карного Кодексу у Польщі, насилля в сім'ї є злочином [8].

Загалом, слід вважати, що насилля в сім'ї – це:

- навмисна і свідомо діяльність, спрямована проти інших членів сім'ї;
- діяльність, яка порушує права і особисті немайнові блага осіб, що зазнали насилля;
- діяльність, при якій виконавець є сильнішим, а особа, яка зазнає насилля – слабша;
- діяльність, що спричиняє біль і страждання.

Отже, родинне насилля – це така поведінка дорослих в сім'ї, яка спричиняє психічне чи фізичне страждання близької особи, порушує її основні права та особисті немайнові блага та має на меті утримання над нею контролю і влади.

У польському суспільстві насилля трактується як злочин і ніщо не виправдовує його застосування. Ніхто не має права кривдити іншу людину. З огляду на це, можна навести деякі рекомендації для громадськості Речі Посполитої:

– подолати ганьбу: переконані, що на початку нелегко подолати ганьбу і довіритися іншим, що в тебе вдома присутнє насилля. Ганьба гальмує твоє рішення і призводить до того, що насилля продовжується. Це не особи, які зазнають кривди, повинні соромитися, а виконавці, які винні у насиллі. Лише подолання мовчання може затримати насилля.

– поінформувати когось про те, що з тобою відбувається: слід обов'язково зізнатися близькій особі, якій довіряєш, про те, що в твоїй сім'ї має місце насилля. Це може бути друг, подруга, бабуся, тітка або хтось близький твоїй сім'ї. Слід пам'ятати, що самому можна взяти ініціативу і перервати насилля. Якщо ж серед близьких немає особи, якій можна довіритися – завжди можна звернутися за допомогою до відповідних суспільних служб [6].

У польському суспільстві працюють такі служби допомоги постраждалим від насилля:

– *Осередок Кризової Інтервенції*, сфера діяльності якого охоплює: 1) надання допомоги особам, які знаходяться в кризовій ситуації, незважаючи на вік, стать, освіту чи матеріальне становище з метою повернення контролю над власним життям; 2) запобігання переходу кризової ситуації в стан хронічної психосуспільної недостатності завдяки: гарантувань тимчасової, цілодобової охорони особам чи родинам, які знаходяться в кризовій ситуації, наданню психологічної, педагогічної, юридичної і соціальної допомоги. Кризовою інтервенцією охоплюються особи і сім'ї безкоштовно, незважаючи на їхній дохід. Даний осередок працює цілодобово.

- Міські осередки соціальної допомоги;
- Міські Відділення Поліції;
- Консультативні Пункти допомоги постраждалим від насилля (допомогу надають психолог, юрист, міліціонер).
- Пункти прийому дільничними міліціонерами [7];

Віднедавна, а саме з 1 серпня 2010 року в Польщі, з'явилася ще одна форма допомоги постраждалим від насилля: «Синя Карта». До цього моменту можливість реалізації процедури «Синьої Карти» мали два суб'єкти: міліція і соціальна допомога. З моменту впровадження новелізації закону про протидію насилля в сім'ї, оформлення «Синьої Карти» є в компетенції 5 суб'єктів, а саме: соціальної допомоги, міліції, освіти і охорони здоров'я, обласної і районної комісії у вирішенні проблем алкогольнозалежних домашніх агресорів.

Виникає питання, чи потрібно обов'язково заповнювати Синю Карту постраждалим від насилля? Якщо особа зазнала насилля в сім'ї, то повинна міліціонерові чи соціальному працівнику розповісти про свої проблеми. Не потрібно встидатися і боятися. Особи, які уповноважені суспільством, зберігатимуть таємницю розповіді, допоможуть вирішити проблему. На основі отриманої інформації міліціонер чи соціальний працівник заповнює спеціальну анкету, яка називається «Синя Карта». Свідчення про насилля в сім'ї завжди пов'язується з необхідністю заповнення «Синьої Карти». Заповнення карти є допоміжним засобом, тому кожна постраждала особа має право вимагати цієї процедури. Якщо даного документу не заповнюють, слід самому зголоситися про це.

Інформація, що подається у Синій Карті:

- Особисті дані (прізвище та ім'я);
- Адреса проживання;
- Які відносини спорідненості між Тобою і виконавцем злочину;
- Місце працевлаштування;
- Контактна інформація (номер телефону) [7].

До вище наведеної інформації слід коротко розповісти про те, що трапилося і як саме. Розповідаючи, слід звернути увагу на те, чи описаний факт трапився вперше, чи мав місце і раніше. Заповнення «Синьої Карти» не є рівнозначним заяві про скоєння злочину. Синя Карта документує ситуацію, показує наслідки і становить важливий доказ у кримінальній справі, однак, якщо є бажання, щоб кривдник був покараний, слід написати заяву про скоєння злочину щодо нього. Крім того, після заповнення «Синьої Карти» ситуація буде постійно на обліку у міліції чи соціального працівника.

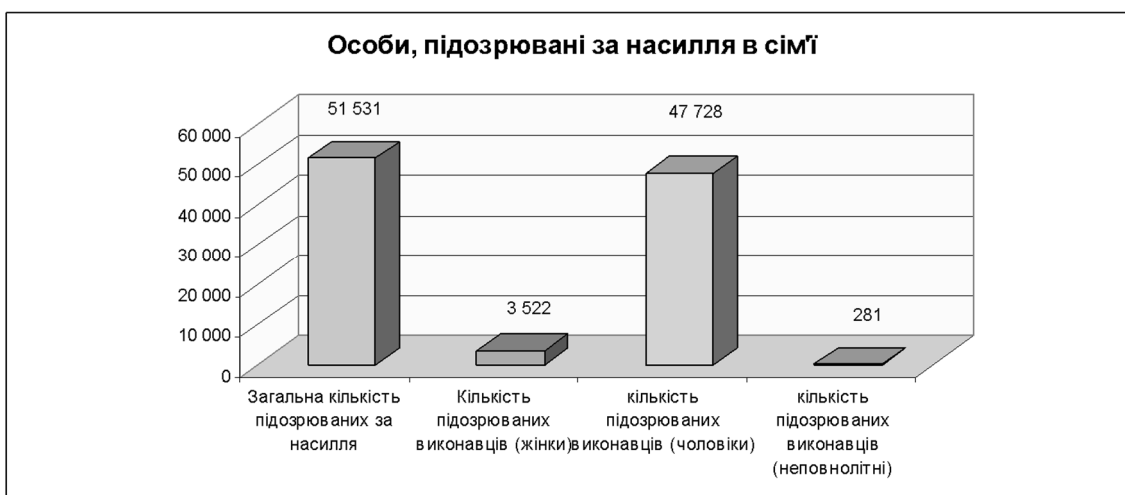
Окрім всіх вищезгаданих служб у справах протидії насиллю в сім'ї, виділяють ще такі: міліція, прокуратура, соціальна допомога, охорона здоров'я, суд, позаурядові організації (товариства, фундації, клуби та ін.) [8]. У Польщі насилля є злочином, за яким порушується кримінальна справа. Кожен, хто знає про вчинення кримінального злочину, зобов'язаний повідомити про це поліцію або прокуратуру. Слід пам'ятати, що злочин знущання над собою належить до кримінальних злочинів навіть тоді, коли жертвами стають найближчі люди виконавця злочину. Таким чином, поліція і прокурор зобов'язані карати за такі злочини. (ст.10 §1 кар. кодексу) [8].

На підставі закону про насилля, злочинне насилля протягом багатьох років є однією з тем, які викликають інтерес у широких мас. Закон від 29 липня 2005 року про запобігання насилля в сім'ї (Акти, закони 2005 року № 180 поз. 1493) Dz, U. z 2005г. Nr 180, roz. 1493) визначає насилля в сім'ї як «разову або повторну умисну діяльність або бездіяльність, що порушує права чи особисті немайнові блага осіб в сім'ї, зокрема, наражаючи тих осіб на небезпеку втрати життя, здоров'я, порушуючи їх гідність, фізичну недоторканість, в тому числі і сексуальну свободу, в результаті чого завдають збитки їхньому фізичному та психічному здоров'ю, а також викликають страждання і моральну кривду» [8].

У зв'язку з цим вважаємо за потрібне навести статистичні дані щодо осіб, котрі зазнали насилля в сім'ї. Ці дані стосуються лише тих, хто заповнював анкету «Синя Карта» (виключно органами Поліції).

Як бачимо, жертвами домашнього насильства можуть стати і жінки, і чоловіки, і діти.

Дані за 2013 рік
Воєводство Подкарпатське

Як показує польський досвід, законодавство про попередження насильства в сім'ї дає широкі можливості щодо звернення постраждалих неповнолітніх до органів та установ за допомогою у ситуації сімейного насильства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Kwaśny, Budowanie poczucia własnej wartości u dziecka. Warszawa, 2010. – 85 s.
2. Karły : Przemoc domowa : (Teoretyczne aspekty zjawiska) // Teraźniejszość, Człowiek, Edukacja. – 2002, nr 1. – S. 83 – 89.
3. J. Szczepkowski : Przeciw przemocy domowej // Wychowanie na co Dzień. – 2000, nr 1/2. – S. 38 – 40.
4. J. Mellibruda, Wybrane problemy patologii życia rodzinnego, w: Psychologia. Podręcznik akademicki, t. 3, Sopot 2001. – S. 755.
5. Paulina Zduniak, Przemoc w rodzinie – gdy dom przestaje być bezpieczną przystanią.
6. Sroka T. Zostałem pokrzywdzony przestępstwem i co dalej? Informator dla pokrzywdzonego / T. Sroka. – Warszawa. – 2010. – 120 s.
7. Stowarzyszenie na Rzecz Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie «Niebieska Linia», Wprawa Po Moc Poradnik dla osób doświadczających przemocy w rodzinie, Warszawa. – 2008. – S. 9.
8. Dz, U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493.

Людмила Мороз,
д. психол. н., професор,
Одеський державний університет
внутрішніх справ

ВИЗНАЧЕННЯ І ВРАХУВАННЯ ІНТЕРЕСІВ ДИТИНИ У НАДАННІ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ

Законні права, інтереси та потреби дітей визнані пріоритетними у наданні соціальної допомоги та підтримки, але поки що вони ще не отримали належного нормативного закріплення. Залишається відкритим питання про роль психологічної експертизи, методи її проведення та врахування результатів у вирішенні долі дитини.

Liudmyla Moroz

DETERMINATION AND CONSIDERATION OF CHILD INTERESTS IN PROVIDING SOCIAL SUPPORT

The article features the legal rights, interests, and children needs as a priority in the provision of social care and support, but so far they were not properly regulated by the legislation. There is a recurring issue of the role of psychological expertise, methods of implementation and using its for definition of a child's fate.

У Декларації прав дитини зазначається, що дитина, внаслідок її фізичної та розумової незрілості, потребує спеціальної охорони і турботи, включаючи належний правовий захист, як до, так і після народження, до досягнення повноліття. Особливої уваги дитина потребує у випадку розлучення батьків, позбавлення батьківства, встановленні опіки чи всиновленні.